

El setge del fum

Un dels efectes més nocius del Descobriment fou la introducció del tabac a Europa. A tot arreu del món són milions les víctimes que hi ha cada any de diversos tipus de càncer, sobretot pulmonar, cardiopaties, emfisemes, bronquitis, asma i altres malures. Una creixent i implacable campanya de fustigació duen a terme als Estats Units les associacions mèdiques, autoritats sanitàries i l'administració federal contra els fumadors. Aquests es troben avui com pàries en una societat majoritàriament lliure d'aquest vici.

En aquesta campanya antitabac, que amb tanta de fogositat prossegueix a Nord-amèrica, s'ha aconseguit la prohibició de fumar als mitjans de transport públic (concretament en totes les línies aèries), als hospitals, a les escoles, universitats, restaurants —encapçalats pels famosos McDonald's— i tots els establiments administratius del Govern, amb la Casa Blanca al capdavant. Per si no fóra prou el setge al fum, ara proposen una legislació que prohibesca de fumar en tots els llocs de treball. Cal imaginar el suplici que representarà per als pobres treballadors de les empreses de tabac no poder fruit, mentre treballen, del producte de son queviure!

S'han adoptat aquestes mesures perquè hom ha comprovat plenament, amb dades epidemiològiques i experimentals, els efectes carcinogènics del fumar de "segona mà", és a dir, del fum de tabac ambiental. L'existència de "fumadors passius" no tan sols fou determinada d'una forma irrefutable detectant en l'orina productes del metabolisme de la nicotina, sinó que se n'ha comprovat la presència fins i tot en els cabells dels nadons exposats al fum de tabac.

Atiant més el "foc del fum", la polèmica que sustenta la campanya antitabac —amb l'oposició consegüent dels interessos de la indústria i dels agricultors, s'ha arribat a un punt crucial del debat: determinar si la nicotina del tabac és

La intensa campanya antitabac que s'ha endegat als EUA pretén ara prohibir de fumar en tots els llocs de treball. Com explica Alfred Giner Sorolla, aquesta pretensió —avalada per les autoritats sanitàries— topa amb l'oposició dels potents interessos econòmics de les companyies tabaqueres.

una substància addictiva. Paradoxalment, aquesta determinació en animals d'experimentació fou realitzada l'any 1983, en unes proves dutes a terme als laboratoris d'una companyia de tabac: quan administraven dosis creixents de nicotina a les rates, observaven que, com més augmentava la dosi, més en demanaven i s'agitaven si els n'interrompien l'administració. Aquesta prova, els autors de la recerca van intentar de publicar-la en la revista *Psychopharmacology*, però la companyia de tabac els va denegar el permís. Ara, en divulgar-se aquest informe secret, s'ha aixecat la gran polseguera. Fins aleshores, l'agència nord-americana reguladora d'aliments i medicines (FDA, *Food and Drug Administration*) havia concedit a les al·legacions de les companyies de tabac el benefici del dubte quan afirmaven que el consum dels cigarrets "era destinat a procurar un plaer als sentits, no pas a satisfer una addicció".

Per si no n'hi hagués prou, a aquesta divulgació, s'hi ha sumat la sensacional al·legació feta pel canal televisiu ABC, segons la qual les indústries del tabac afegien nicotina als cigarrets per augmentar-ne l'efecte addictiu, cosa negada rotundament per aquestes empreses. La Philip Morris —la del popular *Marlboro*, amb els anuncis del *cow-boy* de pèl al pit, que irònicament morí de càncer de pulmó— ha iniciat un litigi de difamació contra l'ABC i demana deu mil milions de dòlars pels perjudicis financers creats per una publicitat adversa. És, aquesta, una acció freqüent dins l'esport a què es dediquen, als EUA, tant les empreses com els individus: engegar litigis. Aquest cas ha tingut un efecte secundari, perquè les companyies han fet públics els ingredients d'un cigarret, fins ara secrets, que curiosament són molts més que no la gent ens pensàvem (vegeu gràfic).

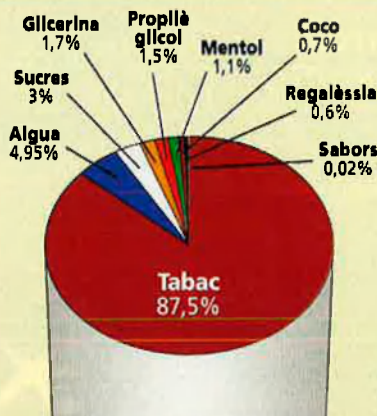
L'efecte addictiu de la nicotina és ben evident: la majoria dels fumadors voldrien abandonar el vici, però només una reduïda proporció ho aconsegueix. I generalment passa tot el contrari, que els fumadors solen necessitar més cigarrets cada dia per satisfer el vici ("efecte de

Els peculiars ingredients del tabac

Ingredients revelats per les grans empreses de tabac dels EUA

- Amoníac
- Cera blanca d'abella
- Colorant de caramels
- Xocolata
- Cafè
- Alcohol etílic
- Mel
- Oli de gesamí
- Xarop d'auró
- Metoprè (pesticida autoritzat)
- Urea
- Vi
- Llevat

Composició d'una cigarreta americana

FONT: R. J. REYNOLDS

tolerància”). Les companyies de tabac neguen que els cigarrets siguin addictius i, a tal efecte, mostren que en aquests últims trenta anys, als EUA més de 40 milions de fumadors han abandonat l'hàbit de fumar. Però els oponents, experts sanitaris, argüeixen que la taxa d'èxit, a l'hora d'interrompre la dependència del tabac seguint distintes tècniques és tan sols d'un 10% del total (“efecte de dependència”), quan en la drogadoicció per estupefaents, amb tractament de desintoxicació, s'aconsegueix un 30% de recuperació.

Henningfeld, especialista en addicció per nicotina de l'Institut Nacional de Drogadoicció de Baltimore, expressà el seu punt de vista en aquest programa televisiu de la cadena ABC: “Els cigarrets són essencialment com la forma gasosa de la cocaïna (*crack cocaine*) per a l'administració de nicotina”. Segons un article aparegut recentment a la revista *Science*, exclosos els portaveus de la indústria del tabac, que naturalment s'oposen a considerar la nicotina addictiva, tots els científics consultats són d'acord en l'efecte addictiu. Així esmenten els fets susdits de dependència i de tolerància, als quals s'ajunten la síndrome d'abstència de la droga (nicotina), el fenomen del *mono*, un seguit de símptomes: cefalàlgies, estrenyiment, depressió i ansietat, talment com ocorre amb la interrupció de l'ús de drogues estupefaents.

L'explicació del mecanisme bioquímic d'ad-

Les companyies de tabac neguen que els cigarrets siguin addictius i, a tal efecte, mostren que en aquests últims trenta anys, als EUA més de 40 milions de fumadors han abandonat l'hàbit de fumar. Però els oponents, experts sanitaris, argüeixen que la taxa d'èxit a l'hora d'interrompre la dependència del tabac seguint distintes tècniques és tan sols d'un 10% del total, quan en la drogadoicció per estupefaents, amb tractament de desintoxicació, s'aconsegueix un 30% de recuperació.

dicció es va aclarint. Segons aquest article de *Science*, diverses investigacions han demostrat que la nicotina activa determinades neurones en la porció del cervell anomenada sistema mesolímbic i d'aquí s'origina l'intens desig (*craving*) de menjar o begudes particulars i de sexe. Si es reconeixia plenament que la nicotina és addictiva, i els cigarrets un sistema sofisticat d'administrar-ne, quines conseqüències es produirien? Seguint la legislació de la FDA, caldria prohibir el consum i la fabricació de cigarrets. L'oposició de la poderosa indústria del tabac i dels agricultors dels estats del sud constituiria un obstacle formidable: argüeixen que, a part el perjudici que causaria a l'economia del país, la prohibició del tabac generaria els mateixos greus problemes que varen experimentar els EUA durant els anys vint, anys de llei seca (prohibició de begudes alcohòliques): contraban intens, creació de la màfia, i similars als que es presenten avui amb la prohibició de les drogues estupefaents.

L'asserció que la prohibició del tabac causaria pèrdues considerables en l'economia de qualsevol país és una fal·làcia: el cost —tant a la sanitat pública com a les famílies— del tractament dels atacats per les múltiples afecions infligides pel fet de fumar, la incapacitat laboral i la pèrdua de vides en les edats més productives, a part el sofriment que representa el càncer, la més temuda de totes les

RAFA GIL

Un dels efectes positius de la prohibició de fumar en els llocs públics, a part dels d'ordre salutífer i de treball, consisteix en l'augment, ja advertit, de la productivitat dels treballadors en els locals on no fumen. Una mesura que sens dubte ha de causar un pofund efecte en el consum de cigarrets és la proposta de la legislatura dels EUA d'augmentar substancialment l'impost sobre el tabac i d'assignar-ne tot l'import al projecte de Hillary Clinton sobre l'assegurança nacional de malaltia: el preu del paquet pujaria a unes 400 pessetes.

malalties, tot contribueix a demostrar la falsedat i la malícia que s'amaga darrere el que sostenen les companyies de tabac sobre el benefici financer que reporten a un país. El que no poden pair ni acceptar les companyies tabaqueres és el fet, aclaparadorament evident, dels efectes del tabac amb milions de víctimes anuals; són tan grans els interessos econòmics implicats que no deixen veure la manca de connexió entre tabac i càncer. Podrien recórrer a una desgavellada hipòtesi d'un investigador britànic i que, si fóra certa, els vindria com anell al

dit: "El càncer causa l'addició a la nicotina"; és a dir, que hi hauria incipients focus precancerosos latents d'origen ambiental o de predisposició genètica que induirien el desig irresistible de fumar per obtenir nicotina. Aquesta hipòtesi, a part la manca de comprovació científica experimental i clínica, deixaria sense explicar com encara una gran part de fumadors, per raons d'índole immunogenètic no contrauen la malaltia, ni tampoc explicaria l'efecte de la publicitat sobre el consum amb les persistents campanyes d'anuncis, enfocades als EUA a atreure els adolescents i la població negra i llatina, entre els quals augmenta el consum de cigarrets, quan en la resta d'adults disminueix.

Un dels efectes positius de la prohibició de fumar en els llocs públics, a part dels d'ordre salutífer i de treball, consisteix en l'augment, ja advertit, de la productivitat dels treballadors en els locals on no fumen. També disminueix el risc d'incendis. Hom calcula que són milers els incendis que hi ha anualment als EUA causats per cigarrets, amb un nombre elevat de víctimes i danys materials quantiosos. Algunes companyies de tabac van investigar la possibilitat de produir un cigarret "no incendiari", que previngués principalment els incendis causats per la imprudència de fumadors que practiquen el seu hàbit al llit. A tal efecte introduïren uns cigarrets amb un paper especial, de manera que, quan queien damunt materials combustibles, no s'encenien. Però no van prosperar, perquè els usuaris no els trobaven gaire plaents. Aquesta recerca fou anomenada "Projecte Hamlet: *"To burn or not to burn"* (cremar o no cremar). Les com-

panyies implicades en aquest absurd projecte es van abstenir de fer publicitat dels cigarrets "no incendiaris", perquè hauria estat pressuposar que tots els altres eren torxes en potència.

Una mesura que sens dubte ha de causar un pofund efecte en el consum de cigarrets és la proposta de la legislatura dels EUA d'augmentar substancialment l'impost sobre el tabac i d'assignar-ne tot l'import al projecte de Hillary Clinton sobre l'assegurança nacional de malaltia: el preu del paquet pujaria a unes 400 pessetes. L'experiència d'altres països com Suècia, on l'augment d'un 50% del preu del paquet es va reflectir en una disminució del 20% del consum, demostra la viabilitat de la proposta. Amb tot, encara es dóna la paradoxa que als EUA el Govern esmerça una gran quantitat de diners en la campanya contra el fumar i al mateix temps subsidia els agricultors de tabac i afavoreix l'exportació dels seus productes.

Totes les mesures i campanyes que normalment s'efectuen i les que es projecten per al futur –com ara racionar els cigarrets, com fan a Holanda amb l'heroïna– no podran resultar efectives en el progrés de la lluita contra el tabaquisme, si no van acompanyades de la voluntat de cada individu d'alliberar-se de l'hàbit de fumar. Què es pot recomanar per ajudar a la cessació de l'ansia de posar-se un cigarret a la boca? A part la terapèutica de grup, d'índole psicològica, com fan moltes clíniques antitabac, es pot prescriure l'administració de nicotina transdermal en forma de pegats o bé per via bucal (xiclets de nicotina). Encara que l'eficàcia d'aquest procediment sigui reduïda (tan sols un 30% dels pacients responen i deixen de fumar definitivament), provar altres alternatives –com ara canviar de marca de cigarrets amb menys quitrà i nicotina, o no engolir el fum, o passar a fumar pipa o cigars– no evitaran mai els efectes nocius del tabac, que conté milers de productes tòxics i carcinogènics, en totes les formes de presentació.

De les Amèriques i de l'Orient ens han vingut les drogues que avui empesten Europa i tot el món. Es ben remarcable el fet que, així com no hi ha cap religió –com va observar Joan Fuster– que sigui d'origen autòcton europeu, atès que provenen totes de l'Orient, així mateix no hi ha cap droga estupefaent que s'hagi originat a Europa. Caldria, per tant, rebutjar-les per incompatibles amb la nostra civilització i considerar-les no sols perilloses, sinó també antieuropees (in-europees?, immorals?). Es d'esperar que l'acció concertada en l'ordre públic i individual en la lluita contra el tabac aconseguixi per al mil·lenni vinent l'eliminació del flagell del fum.

Alfred Giner Sorolla (Florida)